

Descripció del projecte

ExpressArt: pugem a l'escenari

Escola Germanes Bertomeu de Mataró

6è PREMI FEDERICO MAYOR ZARAGOZA 2013

DE SÚBDITS A CIUTADANS / DE SÚBDITES A CIUTADANES

Índex

I. Introducció	1
1. El context: l'entorn social	1
2. L'escola: des de l'excel·lència per la cohesió social	2
II. El projecte, ExpressArt: pugem a l'escenari	3
1. Descripció	3
2. Objectius	3
3. Processos endegats	4
4. Recursos utilitzats	5
5. Resultats obtinguts.....	7
6. El repte: continuar i millorar la nostra tasca amb la cultura com a generadora de cohesió social a través d'ExpressArt:pugem a l'escenari	9
III. Conclusió.....	10
IV. Material complementari	11

I. Introducció

1. El context: l'entorn social

L'Escola Germanes Bertomeu es troba situada al barri mataroní de Rocafonda però el seu àmbit d'influència avarca també el barri del Palau-Escorxador. Es tracta de barris que van sorgir als anys 60 i 70 amb l'arribada d'un gran volum de població immigrada de la resta de l'Estat que arribaren a la ciutat atrets per la indústria tèxtil. Durant els darrers anys, aquests barris també han protagonitzat **l'onada migratòria** exterior arribant a un pes de la població estrangera que arriba a superar el 30%¹. Pel que fa el lloc d'origen, destaca el Marroc amb el 57% de la població estrangera seguit, a més distància, de Gàmbia (6,9%) i Argentina (5,4%). Malgrat no tenir tan pes, també viu al barri un important col·lectiu de persones procedents de Xina, Equador, Bolívia, Colòmbia i Mali. L'intens moviment migratori i els dèficits en infraestructures han motivat l'atorgament d'ajudes per part de la Generalitat de Catalunya a través de la **Llei de barris**.

Població segons lloc de naixement (%)

	Catalunya	Reste de l'Estat	Estranger
Rocafonda	45,28%	21,71%	33,01%
Palau-escorxador	50,50%	18,45%	31,05%
Mataró	60,92%	22,32%	16,76%

Font: Estudi de la Població de Mataró. 1 de Gener de 2012. Ajuntament de Mataró

Per tant, la realitat sociològica del barri està configurada per una **diversitat de cultures** on bona part de les persones que en formen part comparteixen una mateixa experiència vital fruit del projecte migratori. Aquesta condició d'immigrant es manifesta en el nivell socioeconòmic de moltes famílies que tenen dificultats per fer front a les necessitats bàsiques d'existència. El baix nivell d'estudis, la manca de xarxa social amb la població autòctona i el context econòmic actual dibuixen un **futur incert** per a moltes persones immigrants que, inevitablement, **converteixen les diferències en desigualtats**.

L'Ajuntament de Mataró a través de la Llei de Barris i també de nombrosos programes agrupats en el Pla Integral del barri està realitzant una bona tasca preventiva amb la qual l'escola col·labora estretament. Tot i això els riscos de conflictivitat s'han agreujat d'ençà de l'esclat de la crisi econòmica afectant especialment a la població més vulnerable. Cal doncs seguir destinant esforços per mantenir un **bon nivell de cohesió social** al barri.

¹ La població nascuda a l'estranger l'any 2001 a Rocafonda era del 9,8% i al Palau-Escorxador del 12% segons l'Estudi de la Població de Mataró. 1 de Gener de 2001.

2. L'escola: des de l'excel·lència per la cohesió social

L'Escola Germanes Bertomeu és una escola pública, de doble línia, creada l'any 1969. L'any 1999 es va constituir en CAEP. Actualment compta amb un professorat de 33 mestres i mig i dona servei a 349 alumnes.

Des del curs 2002-2003 és una **Comunitat d'Aprenentatge** oberta a la participació de familiars i voluntaris, potenciadora de les altes expectatives dels alumnes i de l'aprenentatge dialògic (Grups Interactius) que treballa per donar resposta a la diversitat de l'alumnat integrant els valors del respecte i la convivència, on s'intenta optimitzar els recursos, tant de l'entorn com els administratius.

A més de l'activitat pròpia que li correspon, l'escola és especialment activa en el desenvolupament de projectes que milloren l'oferta i complementen l'activitat docent. Es treballa amb l'objectiu d'assolir un **alt nivell d'excel·lència** tant en l'oferta de continguts com en l'educació de l'alumnat. En aquest sentit, els centres d'interès que es treballen són:

- **L'expressió artística** – projecte **ExpressArt: pugem a l'escenari**
- **L'aprenentatge de l'anglès** – projecte TELL ME IN ENGLISH², COMENIUS
- **Atenció a la diversitat** – treball inclusiu dins l'aula per part de les mestres especialistes en educació especial i d'Audició i Llenguatge, Grups Interactius³, desdoblaments de grups en diverses àrees, Taller de textos, Tallers de plàstica...

Aquests tres eixos s'integren dins les àrees de coneixement que l'escola ha considerat fonamentals per al desenvolupament de l'alumnat i l'adquisició de competències que garanteixin el domini d'eines d'importància central en els temps actuals. Entre d'altres cal destacar també l'accés a la informació a través de la Biblioteca escolar i les noves tecnologies (projecte Puntedu⁴).

L'excel·lència és, doncs, l'instrument triat per tal d'afavorir la cohesió social a l'entorn més proper i específicament el desenvolupament de l'alumnat de l'escola reduint el risc d'exclusió social.

---

² Projecte experimental de llengües estrangeres en la modalitat de AICLE (aprenentatge integral de llengua anglesa en àrees no lingüístiques). Impulsat pel Departament d'Ensenyament.

³ Aprenentatge de la lectoescriptura basat en l'aprenentatge dialògic.

⁴ Projecte impulsat pel Departament d'Ensenyament per dinamitzar les biblioteques escolars.

II. El projecte: *ExpressArt: pugem a l'escenari*

1. Descripció

Durant el curs 2010-2011 es va gestar el projecte *ExpressArt: pugem a l'escenari* per tal d'**articular una oferta formativa i d'activitat cultural basada en l'excel·lència que permeti desenvolupar tota la capacitat creativa de l'alumnat, garantir l'accés a la cultura i fomentar dinàmiques que afavoreixin la cohesió social.**

Es tracta d'un projecte de projectes, que recull la tradició i l'aprenentatge en diversos projectes que des de fa anys es desenvolupen a l'escola incorporant-ne de nous que permeten fer un important salt qualitatiu. Així, s'ha articular una proposta amb diferents potes que té com a projecte central el 4Cordes i el COMENIUS però que es complementa amb una estratègia integral en la formació artística i l'accés a la cultura de l'alumnat de l'escola.

2. Objectius

ExpressArt: pugem a l'escenari cerca l'assoliment d'una sèrie d'objectius categoritzats entre els de caràcter general, específics i operatius, seguint l'esquema:

Objectius generals	
Afavorir el desenvolupament integral de l'alumnat a partir de la capacitat creativa i expressiva tot garantint l'accés a la cultura i fomentant dinàmiques que afavoreixin la cohesió social	
Fomentar l'educació intercultural a través de l'art, basada en l'equitat, la solidaritat i el respecte en un marc de diàleg i de convivència	
Objectius específics	Objectius operatius
Consolidar la integració en els processos d'ensenyament-aprenentatge de continguts vinculats a les diferents disciplines artístiques	Continuar la formació musical dins les activitats de l'Escola municipal de música
	Oferir un servei de préstec d'instruments de corda als alumnes que ho requereixin
Aproximar l'educació artística als infants amb risc d'exclusió social, les seves famílies i el seu entorn proper a través d'activitats artístico-socials	Consolidar l'oferta d'activitats extraescolars i garantir-ne la continuïtat curs rera curs
	Participar en les activitats artístiques a nivell de ciutat
	Subvencionar les sortides culturals (teatre, museus, auditori)

	Treballar sistemàticament en petit grup per adquirir estratègies que afavoreixin l'autonomia i la disciplina de l'alumnat
	Garantir que l'alumnat de primària rep un increment d'hores de formació artística més enllà dels mínims exigits pel Departament d'Ensenyament
Obrir el projecte educatiu del centre a la ciutat per tal de millorar la imatge estigmatitzada pel seu emplaçament	Afavorir que l'escola formi part del seu entorn a partir d'un pla de difusió del projecte
	Implicar les famílies del barri en les activitats artístiques del projecte
	Donar a conèixer el procés i el producte final del projecte a tot el municipi

3. Processos endegats

Des del curs 2010 – 2011 s'està treballant en l'articulació del projecte **ExpressArt: pugem a l'escenari** amb el nomenament d'una coordinació general, que recau en la direcció del centre, i que permet dotar de major coherència i intencionalitat tots els projectes endegats per tal d'afavorir-ne la complementarietat en tota la formació de l'alumnat i optimitzar els resultats obtinguts. En concret els programes articulats en el marc d'**ExpressArt: pugem a l'escenari** són:

- **4 CORDES:** projecte que fomenta la cohesió social a partir de l'aprenentatge del violí i el violoncel. El projecte es realitza en horari lectiu amb professorat de l'Escola Municipal de Música de Mataró i va dirigit als alumnes de 3r i 4t. Els alumnes de Cicle Mitjà reben classe de violí i violoncel en petit grup per part de professores de l'Escola de Música Municipal juntament amb l'especialista titular del centre. Se celebren concerts al llarg del curs: per Nadal, St Jordi, mostra d'art comunitari, final de curs. Els alumnes que ho desitgen poden continuar el projecte, ara com a alumnes de l'Escola Municipal de Música, en l'activitat extraescolar d'Orquestra 4 Cordes. Finançat entre l'Ajuntament i l'escola.
- **COMENIUS:** intercanvi pedagògic i cultural entre les diferents escoles sòcies del projecte. El socis participants són escoles d'Estònia i Holanda, i l'intercanvi gira entorn a la música. Programa finançat per la Unió Europea.
- **MOU-TE:** projecte en xarxa amb altres escoles del municipi que tracta d'impulsar el treball artístic amb professionals del món del circ i la dansa per fomentar la convivència escolar i el creixement integral dels nens i les nenes. Els alumnes de cicle inicial classes de dansa per part de professionals de la dansa (companyia Trànsit) i els alumnes de cicle superior reben classes de circ per part de professionals del circ (Associació Cronnòpis). En les dues activitats hi ha 10 sessions d'una hora de durada al llarg del curs i sempre a

més del professional de la disciplina artística hi ha un mestre de l'escola. A més de les classes que reben els alumnes, aquests finalitzen amb una actuació en un teatre i visiten els espais d'assaig reals dels artistes. Finançat pel Moviment Educatiu del Maresme i l'Ajuntament.

- **CORAL:** activitat dirigida a nens i nenes de 2n a 6è per part del mestre d'educació musical del centre en horari no lectiu. Es realitza cada dimarts en sessions de 45 minuts on els alumnes que en formen part preparen diverses cançons a mostrar a la resta de l'escola durant les festes de Nadal (també a l'Escola Bressol del barri), St Jordi i l'actuació al teatre de finals de curs. Activitat de llarga tradició a l'escola assumida pel propi centre.
- **MÚSICA A EDUCACIÓ INFANTIL** en grups reduïts per part de mestres especialistes per augmentar la sensibilitat vers la música.
- **PROGRAMES MUSICALS DE CIUTAT.** L'escola participa en programes de la ciutat preparats en xarxa pel professorat del centre en horari lectiu:
  - Cantània: alumnes de 5è.
  - Musiquetes per a la bressola: alumnes de 1r.
  - Fem dansa: alumnes de 2n.

Totes tres activitats acaben amb una mostra del que s'ha treballat juntament amb les altres escoles participants.

- **SORTIDES ESCOLARS** a teatres, circs i altres espais escènics per gaudir d'espectacles artístics per part de tots els alumnes del centre (*Anem al Teatre, Les escoles al Palau, L'auditori educa, El petit Liceu*).
- **ACTIVITATS EXTRAESCOLARS ARTÍSTIQUES,** Desenvolupament d'expressió artística (DEA) per a educació infantil; Teatre per a cicle mitjà i superior; Hip-Hop per a cicle mitjà i superior. Activitats subvencionades parcialment per l'escola.
- **ESPECTACLE DE FINAL DE CURS.** L'escola orienta aquesta activitat com una mostra del treball fet, no només com un festival lúdic sinó com una expressió artística de qualitat adequat a cada grup.

4. Recursos utilitzats

En el següent quadre es presenten esquemàticament els recursos utilitzats pel desenvolupament del projecte. Tot i així cal aclarir que aquest és un projecte estratègic per a l'escola i que compta amb el suport de tota la comunitat educativa, un suport no quantificable, però que en bona mesura és el que en garanteix l'èxit. Per altra banda, bona part d'aquests recursos corren el risc de reduir-se donada l'actual situació dels pressupostos públics tant municipals com autonòmics.

Com ja s'ha avançat, **ExpressArt: pugem a l'escenari** és un projecte integral que articula bona part dels projectes que es desenvolupen a l'escola.

	Recursos humans	Recursos econòmics	Recursos materials
4 cordes	1 mestre del centre, 3 Professionals de l'EMMM (4 hores setmanals cada un)	6.000 € per curs	18 violins i 8 violoncel·ls
Comenius	Tot el claustre, 3 professionals de l'EMMM, més els corresponents socis europeus	8.000 € per aquest curs	
Mou-te	2 professionals externs, 4 mestres del centre (15 hores al curs cada un)		Aparell de música. Material variat de circ (diàbolos, pilotes, piques, xanques...)
Música a E. I. en grups reduïts	2 mestres durant tot el curs (2 hores setmanals per cada grup)		Aparell de música Instrumentals musicals
Coral	1 mestre, 1 hora setmanal		Guitarra
Cantània	2 mestres durant tot el curs 1 hora a la setmana, més 30 hores de formació	30€ Formació	Aparell de música Dossiers i CD Material d'atrezzo
Musiquetes per a la Bressola	1 mestre, 10 hores al curs amb cada grup		Aparell de música Material d'atrezzo
Fem dansa	3 mestres, 10 hores al curs més 30 hores de formació cada mestra		Aparell de música
Sortides	1 mestre/12 alumnes aproximadament.per sortida	2500 € al curs	
Activitats extraescolars	4 professionals, 1'5 o 3 hores setmanals	108€ anuals per alumne (1 sessió/setmana)	Material fungible, Aparell de música, equipacions
Espectacle fi de curs	Tot el personal del centre	800€ anuals de lloguer teatre	Atrezzo, decoració

5. Resultats obtinguts

L'impacte del desenvolupament del projecte **ExpressArt: pugem a l'escenari** té una doble lectura de caràcter qualitatiu i quantitatiu.

En relació als de caràcter **qualitatiu** cal destacar els següents:

- En termes generals, **ExpressArt: pugem a l'escenari** ha suposat un important salt qualitatiu en el treball d'expressió artística desenvolupat a l'escola per la coherència i continuïtat dels programes que ha provocat en una clara millora de l'oferta i de l'aprenentatge de l'alumnat.
- Ha suposat una clara millora de les expectatives per part de les famílies i els propis alumnes. A través de l'adquisició d'habilitats artístiques els alumnes han pogut comprovar la seva capacitat artística augmentant la confiança en les seves possibilitats.
- El treball creatiu en col·lectivitat ha millorat ostensiblement la relació comunitària entre l'alumnat i entre aquest i el professorat.
- L'adquisició d'habilitats expressives ha tingut repercussions en totes les àrees de coneixement, predisposant a l'alumnat en la millora dels seus hàbits d'aprenentatge. El treball en grups petits ha facilitat l'autonomia i la disciplina de l'alumnat.
- La vinculació amb l'entorn de l'escola té efectes directes sobre la cohesió social, generant xarxes de relació i orgull de pertinença.
- Alumnes en risc d'exclusió per aïllament que gràcies als projectes han generat xarxes de coneixença que redueix el risc d'exclusió (Coral, 4cordes, extraescolars).
- Millora de la cohesió interna a l'escola a través de l'organització d'activitats i espectacles en els que participa tot o part de l'alumnat (festa Nadal, St Jordi, final de curs al teatre).
- Millora significativa de la imatge de l'escola a la ciutat gràcies a l'aparició en positiu a mitjans de comunicació en relació als projectes desenvolupats i a la participació en esdeveniments de ciutat.
  - Concert pels familiars al Teatre Monumental dels participants a les Musiquetes per a la Bressola.
  - Concert dels participants a 4 cordes dins la Mostra d'art social a la Sala Clap obert al públic en general.
  - Espectacle obert a la ciutat juntament amb les altres escoles participants al projecte Fem dansa.

- Espectacle al Teatre Monumental juntament amb les altres escoles participants al projecte Mou-te.
  - Concert de Nadal de la Coral per a tota la Comunitat a la mateixa escola.
  - Concert de Nadal de la Coral a l'Escola Bressol Rocafonda.
  - Mostra del treball realitzat a les diferents activitats extraescolars a la festa final de curs de l'AMPA.
  - Participació als Jocs Escolars en l'activitat de Patinatge sobre rodes.
- Garantia d'accés a la cultura a alumnat que d'altra forma tindria importants dificultats (formació, activitats extraescolars, sortides, participació en esdeveniments, etc.).
  - La qualitat artística de les activitats de l'escola ha millorat notablement arribant a nivells que d'altra forma no s'hagueren pogut assolir.

En termes **quantitatius** els resultats s'expressen en el nombre d'activitats, hores formatives i el nombre d'alumnes participants en cadascuna d'elles.

	Indicador	Quantificació	
		2010-2011	2011-12
4 cordes	Número d'alumnes participants	70	64
	Número d'hores de formació per alumne	30	30
	Número de concerts realitzats	4	5
Mou-te	Número d'alumnes participants	75	78
	Número d'hores de formació per alumne	10	10
Música a E. I. en grups reduïts	Número d'alumnes participants	118	130
	Número d'hores de formació per alumne	35	35
Coral	Número d'alumnes participants	30	30
	Número d'hores de formació/assaig per alumne	25	25
	Número de concerts	4	4
Cantània	Número d'alumnes participants	48	36
	Número d'hores de formació per alumne	20	20
Musiquetes per a la Bressola	Número d'alumnes participants	42	34
	Número d'hores de formació per alumne	20	20
Fem dansa	Número d'alumnes participants	30	44
	Número d'hores de formació per alumne	15	15
Sortides	Número d'alumnes participants	329	321
	Número de sortides de caràcter cultural	19	30
Activitats extraescolars	Número d'alumnes participants	22	25
	Número d'hores de formació per alumne	45	45
Espectacle fi de curs	Número d'alumnes participants	345	349

6. El repte: continuar i millorar la tasca amb la cultura com a generadora de cohesió social a través del projecte ExpressArt: pugem a l'escenari.

Les transformacions socials a l'entorn de l'escola han provocat un important augment de la diversitat de l'alumnat. Una diversitat en l'origen d'ells o dels seus pares i mares, i també en la realitat econòmica de les famílies. Actualment, un important volum de les famílies de l'escola passa per dificultats econòmiques agreujades per la crisi econòmica augmentant el risc d'exclusió social⁵, però aquesta diversitat s'expressa també amb la presència de famílies de classe mitjana que garanteixen la barreja dins les aules.

Malgrat els esforços per part de l'administració educativa, els centres de Primària i de Secundària no compten amb eines suficients a l'hora de donar resposta a l'atenció a la diversitat de l'aula. L'experiència de l'escola ha permès detectar que una gran part de l'alumnat i les seves **famílies no tenen accés al món artístic i cultural**, degut a les desigualtats socials i econòmiques: barreres d'accés a la cultura. Igualment, molts dels nostres alumnes tenen una baixa autoestima i són incapaços de plantejar-se el seu futur ja que els problemes del seu dia a dia els hi ho impedeix.

Per combatre aquests problemes, per lluitar contra la desigualtat social, l'escola fa anys que tira endavant la sèrie de projectes ja esmentats, amb una clara aposta per **la cultura com a instrument de cohesió social**, que donen bons resultats i en els quals cal seguir aprofundint.

Són moltes les veus especialitzades en cultura i educació que defensen que la cultura és generadora de cohesió social i que és necessari garantir-ne l'accés. Així ho expressa l'Agenda 21 de la Cultura en el seu article 13: "*l'accés a l'univers cultural i simbòlic en tots els moments de la vida, des de la infantesa fins a la vellesa, constitueix un element fonamental de formació de la sensibilitat, l'expressivitat, la convivència i la construcció de ciutadania*".

El desenvolupament d'**ExpressArt: pugem a l'escenari** i, en concret del projecte 4Cordes, ha comptat amb una gran complicitat de les administracions local i autonòmica. Malauradament, **la situació de crisi econòmica actual fa que perilli el finançament dels diversos projectes per part de les administracions dificultant el futur d'ExpressArt: pugem a l'escenari.**

---

⁵ La taxa d'atur a Mataró al segon trimestre de 2011 era del 20,41%. Tot i que no es disposa de dades dels barris de Rocafonda i El Palau-Escorxador, donada l'estructura sociodemogràfica cal pensar que la taxa d'atur és molt superior.

El reconeixement a la feina feta ha arribat també gràcies a la participació de l'escola al projecte COMENIUS de la Unió Europea i a la feina feta durant tots aquests anys a la Biblioteca escolar, exemple pel Departament de bones pràctiques. Amb tot, l'escola té un repte: **seguir excel·lint en un context social de dificultats com a forma d'aportar millores a la cohesió social.**

Així, gràcies a aquesta tasca constant impulsada per tot l'equip de mestres però també per tota la comunitat educativa de l'escola, Germanes Bertomeu està aconseguint fer **front a possibles dinàmiques estigmatitzadores vinculades al seu entorn i a la composició del seu alumnat.** Els bons resultats de tots els projectes que l'escola té en funcionament –tant els de caràcter artístic articulats en **ExpressArt: pugem a l'escenari**, com els de llengües estrangeres i el Punt.edu- a més dels reconeixements externs estan generant una dinàmica molt positiva en la imatge de l'escola que provoca una millora en l'autoestima de tota la comunitat educativa i, per extensió, de l'entorn més proper.

III. Conclusió

En aquestes breus pàgines s'ha volgut descriure el projecte **ExpressArt: pugem a l'escenari**, un projecte complex i integral en relació a l'expressió artística i l'accés a la cultura. Aquest ambiciós projecte contempla una multitud de programes menors que, si per sí sols ja es justifiquen, en la seva globalitat recollida al Projecte de Direcció, es doten d'una coherència pedagògica important. Però la mirada estratègica i global que hi aporta el desenvolupament **ExpressArt: pugem a l'escenari** aporta un valor afegit, assolint un major grau de seguiment dels resultats i endreçant l'oferta i l'activitat cap a l'assoliment d'uns objectius clarament definits.

Germanes Bertomeu és una escola innovadora, amb voluntat constant de millorar, que ha après al llarg de la seva trajectòria a combatre la desigualtat social del barri, que s'ha proveït d'eines i mitjans per aconseguir-ho, que ha aconseguit una important implicació de tota la comunitat educativa i que està recollint el que fa temps hi sembla. Però per seguir-ho fent i consolidar el que ja es fa, cal comptar amb uns recursos econòmics permanents en el temps, molts dels quals es troben en perill.

La motivació per presentar el projecte al 6è premi Federico Mayor Zaragoza no és únicament econòmica. Per l'escola és important rebre el reconeixement i suport extern tant per continuar amb l'objectiu de mantenir una imatge que s'allunyi del risc constant d'estigmatització com per trobar nous elements que encoratgin a tota la comunitat educativa a continuar esforçant-se en el desenvolupament del projecte.

IV. Material complementari

Enllaços directes:

[Germanes Bertomeu als mitjans de comunicació](#)

[Bloc **T'interessa** \(projectes de l'escola\)](#)